

06-ถอดบทเรียนนวัตกรรม ชายผู้ไม่มีคำว่ายอมแพ้ “พ่อจันทร์ที ประทุมภา”

ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ทฤษฎีใหม่ ผู้ปลุกภูมิปัญญาไทยีสานคีนถิ่น

ตำบลตลาดไทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา

ลุ่มลูกคลุกคลานมานับไม่ถ้วนแถมยังโดนหลอกมาก็มากมาย แต่ชีวิตต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ พยายามหาวิชาความรู้ใส่ตัวโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมจนนำพาชีวิตที่เหมือนตายแล้วได้เกิดใหม่ และด้วยหัวใจที่แกร่งและแรงคนข้างกาย ทำให้ยืนได้อย่างสง่างามมาจนถึงทุกวันนี้

“พ่อจันทร์ที ประทุมภา” ปราชญ์ชุมชนครูภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2481 ณ บ้านนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 4 จากโรงเรียนทุ่งสว่างนาดี ตำบลสาหร่าย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา แล้วบวชเป็นสามเณร 3 ปี สอบได้นักธรรมโท จึงลาสิกขาบท และตอนนี้จึงได้ออกหาประสบการณ์ความท้าทายของชีวิตเป็นครั้งแรกโดยได้ไปเรียนเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ตามอู่ซ่อมรถยนต์ ได้ค่าแรงเดือนละ 200 บาท ทำงานได้ 2 ปี ก็มีความขยันขันแข็ง จึงได้รับการขึ้นเงินเดือนเป็น 1,200 บาท จึงนับว่าเป็นเงินเดือนที่สูงมากในสมัยนั้น หลังจากนั้น ได้แต่งงานกับแม่สำภา ศรีนนท์นาม มีบุตรด้วยกัน 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน ปัจจุบันครอบครัวพ่อจันทร์ที เป็นครอบครัวที่ใหญ่ อยู่ร่วมกันหลายคน ประกอบด้วย พ่อแม่ ลูก หลาน ลูกเขย รวมแล้ว 8 คน ปัจจุบันอยู่ที่บ้านเลขที่ 138 บ้านโนนรัง หมู่ 6 ตำบลตลาดไทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา

ผลจากความขยันหมั่นเพียร และการมีภรรยาที่ดีได้เสริมให้ครอบครัวของพ่อจันทร์ที มีหลักประกันในความมั่นคงของชีวิต มีครอบครัวที่อบอุ่นและมีความสุขในชีวิต และเมื่อปี พ.ศ.2524 ได้ตั้งโรงสี และเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์และสุกรขุน โดยใช้เนื้อที่ในการเลี้ยงสุกร 80 ตารางวา และจัดว่าเป็นผู้ที่มีฐานะค่อนข้างดี ของหมู่บ้านในขณะนั้น

และแล้วเหมือนส่งฟ้าลิขิต ฝ่าลงมากลางใจ ที่ความโลภเริ่มมาครอบงำความคิด โดยคิดอยากรวยทางลัดอยากรวยเร็ว ๆ และเรื่องที่ว่านี้ได้เกิดขึ้นในปี 2525 ได้มีชายคนหนึ่ง มาชักชวนพ่อจันทร์ที ไปเป็นนายหน้าหาคนไปทำงานต่างประเทศ (นอร์เวย์) และเสนอให้พ่อจันทร์ทีว่าจะได้เงินค่านายหน้าในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศฟรี และมอบหมายให้หาคนที่จะไปทำงานได้อย่างน้อย 10 คน และขณะนั้น พ่อจันทร์ที รวบรวมคนได้ 10 กว่าคน และเรียกเก็บเงินเพื่อจะนำเงินไปเป็นค่าประกันและค่าทำวีซ่าคนละ 20,000 - 30,000 บาท เก็บเงินได้กว่า 200,000 บาท ชายคนดังกล่าวก็ได้นำเอาเงินจากพ่อจันทร์ที เพื่อจะได้ไปทำวีซ่าเดินทางไปทำงานยังต่างประเทศ

ด้วยหัวใจที่พอโตและจดจ่อว่าจะได้ทำงานที่ดี แต่ภาพฝันที่วาดไว้ก็มลายหายไปสิ้น และกลายเป็นคนมีหนี้สินไปในพริบตา เพราะ พอถึงวันกำหนดบินไปต่างประเทศ ชายคนนั้นได้นัดให้พ่อจันทร์ที พร้อมแม่สำภาไปรอ

ที่สนามบินจนถึงสามทุ่ม ก็รู้ว่าแว่วว่าจะได้บินและมีชายคนหนึ่งเดินทางมาบอกว่า ชายที่รับเงินจากพ่อจันทร์ที่นั่น เขาได้บินไปต่างประเทศแล้วแต่เพียงผู้เดียว

หัวใจหล่นลงตามตุ้มทันที เสียใจมากอยากจะวิ่งให้รถทับตายให้มันรู้แล้วรู้รอดไป แต่ก็ยังดีที่แม่สำเนาได้ไปด้วย จึงช่วยปลอบใจให้พ่อจันทร์ที่หายเศร้าลงได้บ้าง และตัดสินใจกลับบ้านและได้บอกกับกลุ่มที่พ่อจันทร์ที่เก็บเงินค่านายหน้าว่าไม่ต้องเสียใจ เงินที่พ่อเอาไปพ่อจะใช้คืนให้ทุกบาททุกสตางค์ โดยพ่อจันทร์ที่ ตกลงขายทรัพย์สินที่มีอยู่ และจำนองที่นาทั้งหมดเพื่อใช้หนี้ และโชคดียังมีบ้านเหลืออยู่พอได้พักอาศัย

หลังจากนั้นชายผู้ไร้ทรัพย์สิน ก็ได้ก็เริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง ออกรับจ้างทุกอย่างเป็นรายวันเพราะไม่มีที่นาทำกิน และหนี้สินที่เหลือคำนวณดูแล้วจะต้องส่งดอกเบี้ยวันละ 114 บาท นับว่าเป็นช่วงวิกฤตที่สุดในชีวิต จากการที่ได้เสียรู้คนครั้งนี้ถือว่าเป็นบทเรียนที่เจ็บปวดและแทบจะเอาชีวิตไม่รอด

ในวันที่มืดแปดด้านหาทางออกไม่พบ บังเอิญมีเพื่อนคนหนึ่ง ซึ่งเป็นหัวหน้าคนงานรับเหมาก่อสร้าง ได้รับเหมาก่อสร้างโรงเรียนที่ประเทศมาเลเซียมาเห็นพ่อจันทร์ที่ตกทุกข์ได้ยาก จึงชวนไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย และออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้พ่อจันทร์ที่ทั้งหมด จึงแต่งตั้งให้พ่อจันทร์ที่ เป็นหัวหน้าควบคุมคนงาน ทั้งที่พ่อจันทร์ที่ไม่มีประสบการณ์ทางนี้เลย ความตั้งใจของเพื่อนที่จะให้พ่อจันทร์ที่ได้มีรายได้จากการทำงานให้มากขึ้น ความตั้งใจทำงานด้วยความขยันขันแข็งและเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เงินทุกบาททุกสตางค์จะเก็บออม ได้มาจะใช้ อย่างประหยัด และพ่อจันทร์ที่ต้องทำงานอย่างหนักที่สุด จนได้เงินมากที่สุด จนคนที่เป็นงานด้วยกันล้อเรียนว่า “ลุงจะเอาเงินกลับบ้านหรือจะเอากระดูกกลับบ้าน”

อย่างไรก็ตามความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น อาศัยการทำงานหนักร่วมกับการอดออม ภายในระยะเวลาหนึ่งปี ได้เงินกลับบ้าน 150,000 บาท นำมาใช้หนี้และไถ่ที่นาคืนมาได้พอดี ทำให้ขวัญและกำลังใจกลับคืนมาอีกครั้ง

แม้จะได้ที่นาคืนมา แต่ก็ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน ทดลองทำนาในปีแรกๆ ก็พออยู่กันไปวันๆ เท่านั้น ปีสองจึงเอาที่นาไปจำนองกับสหกรณ์มาลงทุน และใช้จ่ายในครอบครัว โดยปีแรกจำนอง 5,000 บาท ปีที่สอง 8,000 บาท ปีที่สาม 10,000 บาท ถึงจะทำขนาดไหนหนี้สินมีแต่เพิ่มขึ้นทุกปี

ดังคำพูดที่ว่า “ทำข้าวนาปีเหลือแต่หนี้กับฟาง ทำนาปรังเหลือแต่ฟางกับหนี้” ความทุกข์ จากการเป็นหนี้รอบนี้ถูกนำมาปรึกษาหารือกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อหาทางออกในการลดหนี้ ปลดหนี้

และแล้ววันแห่งความโชคดีก็มาถึงอีกครั้ง เมื่อความคิดที่จะพึ่งตนเองและหาแนวทางที่จะลดปัจจัยการผลิตลง สิ่งที่พ่อจันทร์ที่ได้ทำคือ การหาข้อมูล ข่าวสาร ทางวิทยุ ที่เขาทำกันว่าทำนาแบบไหนได้ผลดีและทำแบบไหนชาวนาจึงจะอยู่รอด และจากการเสพข่าวสารทุกๆวัน จึงได้มีแนวคิดว่าการทำเกษตรแบบผสมผสาน น่าจะเป็นทางเลือกทางรอดได้ดีกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ จึงได้ชักชวนคนที่เห็นด้วยและรวมกลุ่มกันไปศึกษาดูงาน โดยพื้นที่เรียนรู้เป้าหมายที่แรกคือ ของพ่อผาย สร้อยสระกลาง ซึ่งท่านทำมาก่อนที่บ้านสระคุณ พอได้เห็นแปลงเกษตร

ผสมผสาน ก็เกิดความพึงพอใจ สมาชิกในครอบครัวจึงตัดสินใจทันที นั่นคือคำตอบและทุกคนก็ร่วมแรงร่วมใจและเริ่มต้นทำการเกษตรผสมผสานตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา

โดยการศึกษาเรียนรู้เพิ่มประสบการณ์ให้กับตนเองตลอดเวลา ซึ่งเป็นการสร้างสมประสบการณ์ จนมาเป็นภูมิปัญญา และมีคนเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมากจึงได้ตั้งเป็นโรงเรียนชุมชนขึ้นในปี 2537 และต่อมาเป็นศูนย์ฝึกอบรมเกษตรผสมผสานและมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคืนถิ่น โดยความสามารถและประสบการณ์และสั่งสมมา ทำให้เกิดการขยายผลในบ้านโนนรังและขยายไปสู่ตำบลตลาดไทร โดยตลาด 20 กว่าปี ได้รับผลงานมากมาย ดังนี้

- ▶ การทำการเกษตรอินทรีย์ วิถีชุมชน (เกษตรผสมผสาน)
- ▶ วิทยากรถ่ายทอดการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทุกข์ของแผ่นดินไทย คุณค่าและมูลค่าต้นไม้
- ▶ จัดฝึกอบรมกลุ่มเกษตรกรและบุคคลที่สนใจ
- ▶ วิทยากรเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์
- ▶ รางวัลครอบครัวพัฒนาดีเด่นอำเภอชุมพวง พ.ศ. 2538
- ▶ รางวัลครอบครัวพัฒนาตัวอย่างอำเภอชุมพวง พ.ศ. 2540
- ▶ รางวัลไร่นาสวนผสมดีเด่น จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2542
- ▶ รางวัลผลงานดีเด่นอาชีพก้าวหน้า พ.ศ. 2542
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ วปอ.ภาคประชาชน พ.ศ. 2542
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน พ.ศ. 2543
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ ครอบครัวอบอุ่น พ.ศ. 2544
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ ผู้นำดีเด่นในการปฏิบัติแนวทางพัฒนา พ.ศ. 2544
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ ผู้ประสานงานพลังแผ่นดิน พ.ศ. 2546
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ ผู้นำบริหารการเปลี่ยนแปลงจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2547
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ คณะที่ปรึกษา ธ.ก.ส. ส่วนกลาง พ.ศ. 2547
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ สำเร็จหลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2549
- ▶ ใบประกาศเกียรติคุณ เทคโนโลยีการเกษตรอินทรีย์ พ.ศ.2549
- ▶ รางวัลเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม (เทคนิคการปลูกผักหวาน) พ.ศ. 2549
- ▶ รางวัลดีเด่นด้านบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550
- ▶ รางวัลถ้วยพระราชทานชนะเลิศเกษตรทฤษฎีใหม่ระดับประเทศ ปี 2550
- ▶ ได้รับปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต กิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ▶ เป็นประธานศูนย์ฝึกอบรมเกษตรผสมผสานบ้านโนนรังบูรพา
- ▶ ปราชญ์เกษตรของแผ่นดินปี 2554 สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

รางวัลที่ได้รับมาถือว่าเป็นการการันตีได้ว่า ฟอจันท์ที คือครูภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง และแนวคิด การตั้งศูนย์ฝึกอบรมเกษตรกรผสมผสานและมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคืนถิ่น คือ การให้ศูนย์เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่อง การทำการแบบผสมผสาน สำหรับผู้คนที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำความรู้ที่ได้รับกลับไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีกับตัวเองและครอบครัว ซึ่งการทำการเกษตรแบบผสมผสานนั้น เป็นการทำการเกษตรที่ต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันของกระบวนการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต ไม่พึ่งพาปัจจัยจากภายนอก ไม่ใช่สารเคมี เน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แล้วจะนำมาซึ่งการกินดี อยู่ดี ครอบครัวมีความสุข และสังคมสงบสุขตามมา

สำหรับที่ศูนย์ฝึกอบรมเกษตรกรผสมผสานและมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคืนถิ่นมีกิจกรรมที่ดำเนินงานทำการเกษตรแบบผสมผสานบนเนื้อที่ 22 ไร่ ได้แก่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ปลูกผักสวนครัว ปลูกไม้ยืนต้น และพืชสมุนไพร เป็นต้น และคนที่เข้ามาเรียนรู้และเมื่อนำไปศึกษาและปฏิบัติแล้วต้องมีความสามารถในการเป็นวิทยากรด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำการเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง ขยายพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เพื่อขยายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป

สำหรับ การจัดอบรมหลักสูตร “ การปรับเปลี่ยนแนวคิดภายใต้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง (วปอ.)ภาคประชาชน ” ระยะเวลา 5 วัน 4 คืน เรื่องที่สอนมีดังนี้

- ☞ การปรับเปลี่ยนแนวคิดภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ☞ การทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ การทำการเกษตรผสมผสาน
- ☞ การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
- ☞ การปรับปรุงบำรุงดิน
- ☞ การขยายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์
- ☞ การทำอัดดินซีเมนต์
- ☞ การเผาถ่านด้วยถ่าน้ำมัน 200 ลิตร
- ☞ การทำน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว

หลักสูตรที่จัดอบรม มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาอธิบายให้เกษตรกรได้เข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จุดประสงค์เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ สร้างทักษะด้านอาชีพให้กับเกษตรกรและชุมชนในฐานงานอาชีพต่าง ๆ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์โดยในเรื่อง

- 1) ความพอประมาณ เป็นการสอนเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน/ฟาร์ม
- 2) ความมีเหตุผล สอนเกี่ยวกับการอุดหนุน ลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย

3) การสร้างภูมิคุ้มกัน สอนเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญา

4) ความรู้และคุณธรรม สอนเกี่ยวกับเรื่องธรรมะกับความพอเพียง

นอกจากนี้ยังเน้นให้เกษตรกรรู้จักวางแผนชีวิต รู้จักมองตนเอง รู้จักความพอประมาณในตนเอง และมองกำลังของครอบครัว ไม่ทำกิจกรรมที่เกินกำลังความสามารถ และมีการสอนเรื่องการจัดการผลผลิต ให้รวมกลุ่มกันผลิตก่อน แล้วจึงรวมกลุ่มกันขาย และสอนในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มให้กลุ่มหรือชุมชนและท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วย

เนื้อหาความรู้ที่ถ่ายทอดให้กับผู้เข้ารับการอบรม เป็นการสอนเทคนิคเพิ่มทักษะให้สามารถนำไปใช้ได้จริง คือ

เรื่องการทำปุ๋ยจุลินทรีย์ชีวภาพ เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการลดค่าใช้จ่ายในต้นทุนการผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรทำเองได้ไม่ยาก แต่ที่สำคัญคือปุ๋ยจุลินทรีย์ชีวภาพนี้ช่วยปรับสภาพดิน จากลักษณะแค้น แน่น แข็ง ระบายน้ำไม่ดี ทำให้น้ำต้องไหลผ่านไปบนหน้าดินกลายมาเป็นลักษณะดินที่จับกันเป็นก้อนเล็กๆ ร่วนซุย มีสภาพอุ้มน้ำได้ดี นอกจากนี้ยังมีประโยชน์อื่น ๆ อีกหลายด้าน เช่น ช่วยทำลายหญ้าโดยไม่เป็นอันตรายต่อคุณภาพชีวิต ช่วยย่อยสลายวัชพืชและฟางข้าวให้เป็นปุ๋ยธรรมชาติ ฉีดพ่นช่วยป้องกันเพลี้ยระบาด และโรค แมลงศัตรูพืช โดย วัสดุอุปกรณ์ ในการทำปุ๋ยจุลินทรีย์ชีวภาพชนิดน้ำหมัก ประกอบด้วย เศษอาหารหรือเศษพืชผัก กากน้ำตาล น้ำ และถังหมักมีฝาปิด

เรื่องการขยายพันธุ์หรือการเสริมความอุดมสมบูรณ์ของพืชปลูก

การเสริมราก จุดประสงค์ของการเสริมราก เพื่อเพิ่มรากช่วยหาอาหารให้ได้มากขึ้นในการเลี้ยงลำต้น ซึ่งจะส่งผลให้เพิ่มปริมาณผลให้มากขึ้น และเพิ่มคุณภาพของผลให้สมบูรณ์ขึ้น นอกจากนี้รากที่เสริมขึ้นใหม่ยังจะช่วยป้องกันลมพายุแรง ๆ ไม่ให้หักโค่นล้มต้นด้วย อุปกรณ์ที่ใช้ในการเสริมราก ประกอบด้วย มีดคัดเตอร์ กรรไกรตัดกิ่ง และเทปใสที่ใช้ทางการเกษตร

การทาบกิ่ง จุดประสงค์ของการทาบกิ่ง เพื่อเปลี่ยนกิ่งพันธุ์ดีให้กับต้นต่อ พร้อมเพิ่มรากแก้วให้กับกิ่งพันธุ์ดีด้วย อุปกรณ์ที่ใช้ในการทาบกิ่ง ประกอบด้วย ถุงพลาสติกใสขนาด 4 X 5 นิ้ว มีด กรรไกร เชือกฟาง ขุยมะพร้าว และเทปใสที่ใช้ทางการเกษตร

การตอน จุดประสงค์ของการตอนเพื่อช่วยไม่ให้กลายเป็นพันธุ์ ซึ่งถึงแม้ไม่มีรากแก้วก็สามารถใช้วิธีเสริมรากช่วยได้ในภายหลัง นอกจากนี้วิธีตอนยังมีประโยชน์ในกรณีพืชปลูกด้วยเมล็ดแล้วเกิดยาก อุปกรณ์ที่ใช้ในการตอน ประกอบด้วย มีด กรรไกรตัดกิ่ง ขุยมะพร้าว น้ำ เชือกฟางยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ถุงพลาสติกใสขนาด 4 X 6 นิ้ว ถุงเพาะขนาด 4 X 9 นิ้ว ไม้สำหรับยึดช่วงปักขायาวประมาณ 50 เซนติเมตร

การตรวจสอบและการนำไปปลูก ควรจดบันทึกวัน เดือน ปีที่ตอน แล้วสังเกตจนกระทั่งเห็นรากที่งอกภายในถุงใสเป็นสีน้ำตาลจึงตัดไปปลูก โดยตัดให้ชิดถุงใส ให้ตัดยอดทิ้ง และเด็ดใบรอบ ๆ ทิ้ง มิฉะนั้นจะแย่งดูกินน้ำเลี้ยง การตัดยอดทิ้งก็เพื่อกระตุ้นให้รากงอกได้เร็ว จากนั้นเตรียมถุงเพาะโดยใส่แกลบดำ 2 ส่วน ดิน 1 ส่วน ใส่

กิ่งตอนและไม้ค้ำมัดด้วยกัน ในลักษณะเชือด มัดเหียงเพื่อไม่ให้ไม้กระทบลำต้น ตั้งไว้ในที่ร่ม รดน้ำสม่ำเสมอ สังเกตการณ์แตกยอดได้พอเหมาะแล้วจึงนำลงปลูกในดิน

การเสียบกิ่งเปลี่ยนยอด จุดประสงค์ของการเสียบกิ่งเปลี่ยนยอด เพื่อเพิ่มความหลากหลายสายพันธุ์พืชในต้นเดียว ซึ่งควรศึกษาสายพันธุ์ที่อยู่ด้วยกันได้และส่งเสริมกัน เช่น มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้มันนั้นอยู่ร่วมกันได้ดีกับเขียวเสวย หรือมะม่วงพันธุ์ทะวายซึ่งออกผลได้ตลอดปี ไม่ตรงตามฤดูกาลนั้นอยู่ร่วมกันได้ดีเมื่อเป็นพันธุ์ทะวายเช่นเดียวกัน เป็นต้น เดือนที่เหมาะสมในการเสียบกิ่งเปลี่ยนยอดประมาณสิงหาคม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเสียบกิ่งเปลี่ยนยอด ประกอบด้วย มีด กรรไกรตัดกิ่ง เทปใสที่ใช้ทางการเกษตร (สามารถใช้วัสดุเหลือทิ้งจำพวกพลาสติกใสแทนได้) ยอดพืชที่นำมาเปลี่ยนยอดยาวประมาณ 5 นิ้ว (กรณีมะม่วง ควรเลือกยอดที่สังเกตเห็นตุ่มเล็กๆ งอกออกมาบ้างแล้ว)

เรื่องการเพาะพันธุ์ปลา ปลูกปลาใช้ประกอบอาหารที่นิยมรับประทานของคนไทยทุกภาค แม้ว่าศูนย์เรียนรู้ไม่มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาตรวจสอบความรู้ว่า “ปลาดุกมีสารบางชนิดที่ช่วยชะล้างสารพิษตกค้างในตับ ตามการเรียนรู้ของชาวต่างประเทศ” แต่ก็สามารถค้นพบเบื้องต้นในแง่มุมที่สามารถพึ่งตนเองได้ในการเพาะพันธุ์ ภายหลังเข้ารับการอบรมจากการส่งเสริมของหน่วยงานราชการ รวมทั้งกลวิธีการเลี้ยงจากการออกแบบขึ้นเอง ที่ทำให้เนื้อปลาดุกมีรสชาติอร่อยเหมือนปลาดุกที่มีชีวิตตามธรรมชาติในทุ่งนา ที่คนทั่วไปมักเสาะหาซื้อปลานำกิน ด้วยการฝึกให้ปลาดุกตั้งแต่ยังเป็นลูกปลา ฝึกกินพืชผัก ที่หมักด้วยน้ำหมักชีวภาพปนด้วยหัวอาหารในช่วงแรก ๆ และค่อย ๆ ลดหัวอาหารให้น้อยลงในเวลาต่อ ๆ มา

สิ่งที่ต้องเตรียม ได้แก่ บ่อเพาะ ควรทำเป็นบ่อซีเมนต์ กว้างประมาณเมตรครึ่งถึงสองเมตร ยาวสามถึงสี่เมตร ลึกประมาณหนึ่งเมตร ก้นบ่อทำเป็นพื้นลาดเอียง โดยเอียงจากกลางบ่อต่ำไปทางด้านท่อระบายน้ำทิ้ง และบ่อนูบาลมีขนาดเดียวกับบ่อเพาะ แต่ในการเตรียม มีขั้นตอนตามลำดับ คือ ลำดับแรกโรยปูนขาวในอัตรา 1 กิโลกรัมต่อเนื้อที่ 1 งาน ต่อไปให้โรยซีไคพันธุไซในอัตรา 50 กิโลกรัมต่อเนื้อที่ 1 งาน (การใช้ซีไคพันธุไซก็เพราะมีธาตุอาหารมากและสร้างน้ำเขียวได้เร็ว ซึ่งเป็นน้ำที่มีแพลงตอนที่เป็นเศษอาหารของลูกปลา) แล้วทิ้งบ่อให้แห้ง จากนั้นปล่อยน้ำเข้าบ่อสูงไม่เกิน 50 เซนติเมตร ชั่งน้ำไว้เพียง 1 คิน ก่อนนำลูกปลามาอนุบาล (ทั้งนี้เพราะถ้าให้น้ำเข้ามากกว่านั้นหลายวันอาจมีแมลงศัตรูปลาจำพวก แมลงหัวควาย แมลงข้าวสาร เป็นต้น)

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะพันธุ์ปลา ประกอบด้วย แม่พันธุ์ปลาดุกอายุ 1 ปีขึ้นไป ประมาณ 1 กิโลกรัม โดยตัวแม่พันธุ์แต่ละตัวไม่ควรมีน้ำหนักต่ำกว่า 2 ชีด พ่อพันธุ์ปลาดุก ในอัตรา 1 ตัวต่อแม่พันธุ์ 3 ตัว โดยในการคัดเลือกพ่อพันธุ์ปลาดุกนั้น ควรเลือกตัวที่มีรูปร่างใหญ่ยาว แข็งแรง แต่ละตัวควรมีน้ำหนัก 1 กิโลกรัมขึ้นไป และควรมีก่อนน้ำเชื้อขนาดใหญ่ น้ำยาฮอร์โมน 10 ไมโครกรัม ยาเม็ดโมติเนียมเอ็ม 1 เม็ด (ซึ่งใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ไข่ปลาโตขึ้น) น้ำกลั่น 90 ไมโครกรัม ครกขนาดเล็กสำหรับบดยา เข็มฉีดยาขนาดบรรจุได้ 100 ไมโครกรัม (ปริมาณที่กำหนดข้างต้นเป็นอัตราส่วนอย่างต่ำ ถ้าต้องการเพิ่มปริมาณควรเพิ่มอุปกรณ์ทุกอย่างขึ้นตามสัดส่วนให้สอดคล้องกัน)

เรื่องการข้อมใหม่ด้วยสีธรรมชาติ การข้อมสีธรรมชาติ เป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ประหยัดค่าใช้จ่าย และปลอดภัยและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

เรื่องการทำรองเท้าด้วยเศษไหมหรือเศษฝ้าย อุปกรณ์ในการทำ ประกอบด้วย หุ่นรองเท้า โฟม กรรไกร แผ่นจีเต้ ชั่งกาวดีบี (DB 555) กาวเหลือง (ตราลูกโลก) ตัวเสียบ เศษผ้าไหมหรือฝ้าย ไขควงแบน ค้อน ตัดตุ้จาะหูรองเท้า

เรื่องการทำอิฐดินซีเมนต์ อิฐดินซีเมนต์ที่สร้างขึ้นใช้เองโดยใช้ดินที่มีอยู่ในท้องถิ่น แม้ไม่ได้หมายถึงว่าสามารถใช้ดินอะไรก็ได้มาเป็นส่วนประกอบ แต่ก็มีวิธีตรวจสอบให้รู้ได้ว่าควรเป็นดินแบบใด อย่างไรก็ตาม เมื่อทำอิฐได้แล้วและนำไปใช้ในการก่อสร้างก็ได้มีเทคนิควิธีการก่อสร้างที่ช่วยประหยัดปูนซีเมนต์เป็นอย่างมาก

วิธีตรวจสอบดิน เพื่อให้รู้ว่าเป็นดินที่เหมาะสมในการอัดอิฐ มีอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ ขวดแก้วใส ขนาด 1 ลิตร น้ำเปล่าในปริมาณค่อนข้างพอดี เกือบแก้ว 2 - 3 ซ้อนโต๊ะ ดินที่ต้องการตรวจสอบประมาณครึ่งขวด จอบหรือเสียม วิธีทำให้เปิดหน้าดินลึกกลงไปประมาณ 50 เซนติเมตร หรือ 1 ศอก เพื่อให้ถึงชั้นดินที่ประกอบด้วยทรายประมาณร้อยละ 8 และมีดินเหนียวประมาณร้อยละ 20 ให้ตักดินในชั้นนี้ใส่ขวดประมาณครึ่งขวด แล้วใส่เกลือแกงลงไปใส่น้ำลงไป เขย่าให้เข้ากัน ปล่อยให้ทิ้งไว้ 5 - 6 ชั่วโมง หรือ 1 คืน ดินที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้อัดอิฐ ควรมีลักษณะแยกเป็น 3 ชั้น โดยส่วนบนจะเป็นน้ำใส ถัดลงมาเป็นส่วนของดินเหนียวเหมือนวุ้น ประมาณร้อยละ 10 - 20 ของปริมาณวัสดุในขวด และอีกประมาณร้อยละ 80 เป็นดินทรายที่ตกตะกอนอยู่ชั้นล่างสุด (ดินที่เหมาะสมทำอิฐควรเป็นดินแห้ง)

ปัจจุบันไม่มีหนี้สิน มีเงินออม ครอบครัวไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และมีความสุข มีบทบาททางสังคมเป็นผู้นำชุมชน ตัวอย่างปราชญ์ชาวบ้านอีสาน และเปิดเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ศูนย์ฝึกอบรมเกษตรผสมผสานและมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคืนถิ่นยังมีฐานเรียนรู้อีกมากมายที่จะนำมาแนะนำเสนอได้ทั้งหมด ซึ่งหากใครสนใจที่จะเข้าไปเรียนรู้สามารถติดต่อได้ที่ นายจันทร์ที ประทุมภา ที่อยู่ เลขที่ 138 บ้านโนนรัง หมู่ที่ 6 ตำบลตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา เบอร์โทรติดต่อ 08-9948-4737

ประสานงานพื้นที่

นายจันทร์ที ประทุมภา

เบอร์โทรติดต่อ 08-9948-4737